

vill säga hur den svenska befolkningspolitiken övergick från tvångssterilisering och minoritetsassimilering till fertilitetsvård och en familjegynnande socialpolitik och minoritetsintegration. Godkännandet av viljan att ta emot barn med ett annat ursprung i svenska familjer ges alltså en nyckelroll i ett mycket komplicerat samhällsligt skeende. Kausaliteten mellan dessa fenomen är inte helt övertygande med tanke på alla andra samtida processer som måste anses ha bidragit till samma utveckling.

Generellt sett är *Studier om rasism* en viktig bok för att få en bild av de olika former av främlingskap och marginalisering rasifierade personer upplever i dagens Sverige. I en tid då allt mer högljudda röster riktas mot universitetsvärlden och dess förmenta verklighetsfrånvändhet, kan det även vara värt att nämna att de flesta av artiklarna är tydliga och välargumenterade beträffande både sina teoretiska och sina empiriska delar, även för lekmän. En otymplig teoretisk jargong föreligger i en del fall, men även dessa är grundade i ett seriöst hantverk med en klar problemformulering.

Flera av bidragen pekar även väldigt tydligt på den intersektionella analysens styrkor. När klass, kön, ålder och andra faktorer sammanlänkas med ras tenderar en mera nyanserad bild att framträda, en som inte alltid utspelar sig i det binära förhållandet vit–icke-vit. Sammanblandningen av aktivism och vetenskap kan diskuteras, men påverkar inte den seriösa vetenskapliga ansatsen på ett genomgående sätt. Fastän studierna inte saknar bredd och omfång felas dock antologin ett antal perspektiv som skulle behövas för att förstå segregeringens och den strukturella rasismens mekanismer, bland annat den så viktiga närhistorien. Antologin skulle även varit förtjänt av en mer stringent korrekturläsning.

Åbo Akademi

VICTOR WILSON

Nils Billing, Susanne Carlsson, Ragnas Hedlund, Allan Klynne, Michael Lindblom & Hugo Montgomery, *Antiken: Från faraonernas Egypten till romarrikets fall* (Stockholm, Natur & Kultur 2017). 593 s.

Ända till för bara ett par generationer sedan var antiken ett självklart inslag i skolornas undervisning. Den studerades grundligt av de elever som läste på gymnasiet hel- eller halvklassiska gren, men även elever i realskola och folkskola, förutsattes bli bekanta med tidsperioden.

Så är det inte längre. I såväl skolorna som på universitet och högskolor har området för äldre tiders historia krympts rejält de senaste decennierna. Inom historieämnet är det, också på högskolenivå, den moderna tiden, och

särskilt då de senaste seklen, som gäller. Samtidigt uppmärksammas antikens Grekland och Rom allt mer i sådant som datorspel och filmer. Om detta lätt till att intresset för antiken ökat är svårt att säga. Klart är emellertid att eftersom det knappast finns någon modern kurslitteratur om den tidsperioden, och eftersom studenterna samtidigt är så gott som obekanta med ämnet från skoltiden, har ett resultat, vilket författarna till *Antiken* påpekar, blivit att svenska studenter gärna använder en engelsk terminologi. Homeros blir "Homer" och inbördeskrig "civila krig".

Med den tjocka boken *Antiken*, en bok som bygger på Hugo Montgomerys klassiska lärobok *Medelhavs världens historia till omkring 400 e. Kr.*, vill sex väl meriterade antikforskare ge, som de skriver, "en samlad översikt av epoken för svenska läsare".

Liksom Montgomery börjar *Antiken* med de första jordbrukarna och fortsätter sedan genom det gamla Egypten och Mesopotamien, fram till antikens Grekland och Rom för att avslutas när det romerska väldet splittrats och makten över Medelhavsområdet flyttats från väster, bort mot det framväxande Bysans i öster.

Man kan, när man först ser boken, tro att de olika författarna, under eget namn, skulle ha skrivit var sitt avsnitt. Så är det inte. Bakom boken står uppenbart ett kollektiv. Var och en har, kunnigt och uttömmande, skrivit om sitt specialområde. Språkligt sett märks det emellertid inte att olika författare arbetat med texten. *Antiken* utgör en väl genomarbetad helhet, ett på alla sätt gediget arbete, skrivet med vetenskaplig grundlighet. Boken är fyllig, översiktlig och utförlig.

Antiken är väl försedd med kartor och dessutom rikligt illustrerad. Varje kapitel inleds med en kronologisk översikt i tabellform vilket ger en god överblick. Eller gör det? Tabellerna visar enbart händelseutvecklingen i det område som skall behandlas i det kommande kapitlet. Tänk om de gjorts utförligare, mera jämförande! Händelseutvecklingen i Rom när Aten blomstrade under 400-talet f. Kr? Kan det inte vara värt att notera att Rom blev den italienska halvöns starka makt samtidigt som Alexander den store byggde upp sitt välde i öster?

Det finns en gammal vrångbild av historieämnet, att historia är det samma som berättelser om krig och kungar. Så har det varit, så bör det inte längre vara – åtminstone inte när det gäller de översiktsverk/läroböcker som skall användas vid universitet och högskolor. Här kommer min första och stora invändning mot *Antiken*. Visst finns det i boken relativt utförliga framställningar av sociala förhållanden, handel, ekonomi och kultur, men det överväldigande intrycket är krig och kungar (eller kanske snarare manliga politiker – kungar saknades ju som bekant både i antikens Grekland och Rom). Det duger inte att nästan helt utelämnas de män – köpmän, hantverkare och

bönder, slavar och fria – som inte tillhörde makteliten. Också kvinnorna blir styvmoderligt behandlade. Att, som numera förekommer när historiska översiktsverk skall skrivas, krampaktigt gräva fram kvinnliga härskare, tänkare och författare ger sällan något gott resultat. Men att nästan inte alls resonera kring de kvinnor som faktiskt spelat någon, om än oftast mindre, roll är inte bra. Dagens historieskrivning och historieforskning fokuserar då sannerligen inte längre enbart på samhällets ledande manliga grupper.

Det givna svaret på kritiken blir naturligtvis att det saknas källmaterial för att kunna beskriva till exempel slavarnas levnadsvillkor. Sant. Men arkeologiskt material bör kunna ge något av en bild av hur de som inte tillhörde samhällets toppskikt hade det.

Frågan om källmaterial leder över till min andra invändning. Varför finns det knappast någon presentation av och diskussion om vilket källmaterial man, som skildrare av antiken, har att arbeta med? Visst berörs arkeologiskt källmaterial och visst nämns, när det till exempel gäller Rom, både Livius, Suetonius och Plutarchos men man får här knappast någon uppfattning om man kan lite på de skrivna källorna eller ej.

En tredje invändning hänger samman med en helt annan fråga. Varför ska man i våra dagar över huvud taget uppmärksamma detta, både tidsmässigt och geografiskt, något diffusa område som kallas antiken? För några av oss är det naturligtvis helt självklart att man så ska göra. Men för andra, till och med för studenter som börjar läsa historia, är svaret inte helt givet. Bör man, som historiker, inte i stället ännu mer uppmärksamma den moderna globala historien? Varför ska vi ägna oss åt Egypten och Mesopotamien för drygt 2 000 år sedan för att därefter gräva ner oss i det som hände i södra Europa för 1 500 till 2 000 år sedan?

Varför antiken ändå fortfarande får anses vara viktig tas upp i *Antikens* avslutande kapitel i ett par korta stycken. Här saknar jag ett längre avsnitt som borde kommit först i boken. Många kan nog fråga sig varför man ska kasta sig in i detta, för inte så få i dagens svenska samhälle, tämligen okända område, som antiken omfattar och *Antiken* behandlar.

En sista invändning: varför saknar boken ett sakregister? Det är kanske ingenting författarna skall lastas för. Det finns ett utmärkt personregister och en utförlig ordlista, även om det i den kan finnas egendomligheter. Vill man till exempel veta vilka "sjöfolken" var står det i ordlistan "en grupp norröna folk" (s. 580) medan den löpande texten talar om "desperata [sic] folkgrupper" (s. 151). Ett utförligt sakregister och boken hade utmärkt kunnat fungera som uppslagsverk eller referenslitteratur.

Bokens litteraturlista är omfattande utan att, som påpekas, göra "anspråk på att vara heltäckande". Tyngdpunkten ligger på arbeten från de senaste åren. Utmärkt.

Antiken är, med sina illustrationer och kartor, en vacker bok. Den är elegant sammanfogad – ett gott lagarbete av sex författare vars språkliga behandling ibland känns skönt uppfriskande. Naturligtvis kan man använda moderna uttryck som ”mässhallar”, ”särkullsbarn” och ”byggboom” för företeelser som fanns redan under antiken. Och förklaringen till titeln ”augustus” är klockren: ”Det var ingen formell titel men visade utan att väcka anstöt vem som var mer jämlik än andra.” (s. 419)

Alla vi som i egenskap av lärare eller studenter blivit bekanta med antiken genom Hugo Montgomerys *Medelhavs världens historia till omkring 400 e. Kr.* kommer att känna igen oss i *Antiken* och finna att här återkommer *Medelhavs världens historia* i ny, vackrare och uppfräschad form. Det får väl anses vara ett fullt godkänt betyg. Samtidigt som man kan önska att det gjorts både mer och mindre av detta gigantiska område som vi känner som antiken.

Lunds universitet

EVA QUECKFELDT

Kristina Ekero Eriksson, *Gamla Uppsala: Människor och makter i högarnas skugga: Vendeltid, vikingatid, medeltid* (Stockholm: Norstedts 2018). 352 s.

Stora arkeologiska undersökningar har ägt rum runt Gamla Uppsala under de senaste decennierna. För dessa nya landvinningar redogör Kristina Ekero Eriksson i boken *Gamla Uppsala: Människor och makter i högarnas skugga*. Texten är populärvetenskaplig, lättsamt författad, pedagogiskt hållen och ger som helhet en behaglig läsning. Hon har valt att hämta en hel del fakta och tolkningar från intervjuer med arkeologer och andra forskare som deltagit vid undersökningarna. Boken är indelad i tre kronologiska huvudkapitel: vendeltid (550–800), vikingatid (800–1050) och medeltid (1050–1500). Tyngdpunkten ligger helt och hållet på de två första perioderna och endast 20 sidor ägnas medeltiden. Därtill inleds boken med drygt 40 sidor som berättar om det så kallade stolpmonumentet och en rapsodisk text om perioderna före vendeltiden.

Folkvandringstiden (400–550) i området kring Gamla Uppsala är faktiskt dåligt känd, men indikationer finns på att det även då varit en centralplats. Men fynden från folkvandringstidens slutskede och den efterföljande vendeltiden är desto rikhaltigare. Förändringen där var utan tvekan politisk och, ur en arkeologisk synvinkel, blomstrande. Då byggdes de tre storbögnarna, förmodligen även Tingshögen. Äldre undersökningar från 1800-talet ligger främst till grund för tidigare forskares hypotetiska resonemang om vilka